

พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค์
The Development of Contemporary Ceramic Arts in Thailand : The Creativity.

❖ พิพัฒน์ จิตรอารีย์รักษ์ ❖

พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค์ The Development of Contemporary Ceramic Arts in Thailand : The Creativity.

❖ พิพัฒน์ จิตรอารีรักษ์¹ ❖

❖ ภรดี พันธภากร² และ เสริมศักดิ์ นาคบัว³ ❖

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยศึกษาประเด็นด้านกระบวนการและด้านเนื้อหา วิธีการดำเนินการวิจัยเริ่มจากเก็บข้อมูลทางเอกสารโดยการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างศิลปิน จำนวน 15 คน ตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 101 ชิ้น นำมา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาใน 4 มาตรฐาน ได้แก่ เนื้อหา กระบวนการ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา นำข้อมูลมาแจกแจง หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ ทางสถิติ ผู้วิจัยนำผลสรุปมาสร้างทฤษฎีความสัมพันธ์ลักษณะ ที่สำคัญของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ได้ เป็น 3 กลุ่ม คือ กระบวนการประโยชน์ใช้สอย กระบวนการ จินตนาการความฝันเหนือจริง และกระบวนการสัญลักษณ์

คำสำคัญ : ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย, รูปแบบ การสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research is a research on the visual arts. The purpose of this research aimed to study the development and to collect the contemporary ceramic arts in Thailand during the period from 1943 to 2012. The research aspects included the process of visual elements and the content. The research methodology started from review of contemporary art history documents. Then, the field research was conducted by interviewing 15 outstanding experts and artists. All 101 pieces of their artwork were analyzed for 5 scales (Rating Scale). The criteria of rating scale were setting in 4 standards, such as, the content of the process, artistic expression style, element of ceramic arts, and ceramic techniques. The collecting data were analyzed by using mean and standard deviation via the statistical analysis software. As the result, the researcher synthesizes the important characteristics of contemporary ceramic arts in Thailand in three groups; the utility ceramic, the imagination ceramic and the symbolic ceramic.

Keyword : Contemporary Ceramic Arts, Creativity.

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² รองศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ ศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม สาขาวิชาออกแบบเซรามิกส์ คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องปั้นดินเผามีความสัมพันธ์กับวิถีของมนุษย์มาช้านาน เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคมแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมา และเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญและพัฒนาการของมนุษย์ตามลำดับ ดังบทความที่ สุขุมาล เล็กสวัสดิ์ (2548: 57) กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผาแต่ละชิ้นเปรียบเสมือนเครื่องบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ละยุคสมัยนั้นมีผลทางด้านรูปธรรมของเครื่องปั้นดินเผาเป็นอยู่อย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ กิติมา อมรทัต (2530: 45) กล่าวว่า ตามประวัติศาสตร์นั้นถ้วยชามเป็นศิลปะแรกในบรรดาศิลปะยุคแรกของมนุษย์ ภาพเขียนดินสมัยแรกนั้นเริ่มทำจากดินเหนียวหยาบที่ขุดขึ้นมาจากพื้นดินปั้นด้วยมือแล้วตากให้แห้ง ขั้นตอนนี้เกิดก่อนที่มนุษย์จะรู้จักการอ่านเขียน ก่อนหน้าที่จะมีวรรณกรรมและศาสนา มนุษย์มีศิลปะชิ้นนี้แล้วและภาษาที่ทำให้ขึ้นสามารถทำให้เราสะท้อนอารมณ์ได้ด้วยรูปร่างที่แสดงออกเป็นศิลปะบริสุทธิ์

ในอดีตที่ผ่านมา ไทยได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากต่างแดน เช่น ศิลปวัฒนธรรมอินเดีย จีน และเขมร ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมเฉพาะของไทย พัฒนาจนส่งผลให้กลายเป็นศิลปะไทยประเพณีอย่างที่เราคุ้นเคยกันจนทุกวันนี้ ส่วนการเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยนั้น วิโชค มุกดามณี (2548, 19) กล่าวว่า เริ่มต้นจากกระแสของอารยธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เป็นต้นมา เป็นเวลากว่า 50 ปีแล้วที่งานศิลปะสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย อิทธิพลที่มีต่อศิลปะไทยในขณะนั้นคือรูปแบบที่นำเสนอความเหมือนจริง เช่น ขวัญอินโขงเขียนภาพด้วยการใช้หลักทัศนียวิทยา (Perspective) การว่าจ้างชาวต่างชาติให้เขียนภาพที่สวยงามถูกต้องตามหลักวิชา (Academic) ประดับพระราชวังในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เหตุการณ์สำคัญจากจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 วัดและวังที่เคยเป็นศูนย์กลางการสร้างสรรคและพัฒนาทุกด้านได้เปลี่ยนแปลงเป็นรัฐบาลที่มาจากพลเรือน แวดวงศิลปะมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน การศึกษาศิลปะของไทยเริ่มต้นจากโรงเรียนเพาะช่าง ในปี พ.ศ. 2456 และการเปิดสอนศิลปะในระดับอุดมศึกษาที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2486 เริ่มมีการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496

โดยการริเริ่มของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เพื่อต้องการผลักดันให้วงการศิลปกรรมของไทยและศิลปะสมัยใหม่ของไทยเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

นอกจากศิลปะแขนงอื่นแล้วงานเครื่องปั้นดินเผามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากเดิมที่เริ่มต้นจากงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผามุ่งเน้นทางประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญพัฒนาสู่งานศิลปะ จากบทความดังต่อไปนี้ที่ผู้วิจัยสันนิษฐานได้ว่าอาจเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องทางด้านเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยขึ้นในประเทศไทย ควบคู่ไปกับการศึกษาศิลปะสมัยใหม่แขนงอื่น และในบทความใช้คำว่าเซรามิก (Ceramic) ซึ่งเป็นการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษแทนคำว่า ดินเผา หรือเครื่องปั้นดินเผา ในภาษาไทย “วันนี้พวกนาย...ออกแบบแจกันเซรามิก...เสร็จแล้วส่งเลย” คำพูดประโยคนี้เป็นคำสั่งของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้พวกเราทำงานในวิชาองค์ประกอบศิลป์ (จักร ศิริพานิช, 2526: 59)

เมื่อมาถึงช่วงปลายของศาสตราจารย์ศิลป์ จักรพันธ์ วิลาสินีกุล (2547: 459) กล่าวว่า เป็นยุคที่มีลูกศิษย์ลูกหาของท่านทยอยเดินทางข้ามทวีป เพื่อไปศึกษาเรียนรู้ด้านงานศิลปะที่ต่างประเทศ อันเป็นแหล่งกำเนิดของศิลปะ เช่น ในยุโรปและอเมริกามากขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเลียนแบบกระทำตาม ทั้งมีการรับอิทธิพลด้านรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ เหล่านั้นมาใช้พัฒนาคลี่คลายการสร้างงานศิลปะสมัยใหม่ในเมืองไทย ซึ่งรวมถึงงานเครื่องปั้นดินเผาด้วยเช่นกันที่มีการนำวัตถุดิบทั้งเนื้อดินน้ำเคลือบ และวิธีการเผา มาจากต่างประเทศเพื่อมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่นอกเหนือไปจากงานหัตถกรรมแบบประเพณีดั้งเดิม และเริ่มแพร่ขยายนำไปทดลองทำตามเป็นระยะ

สถาบันการศึกษาเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาควบคู่ไปกับการสอนทางศิลปะแขนงอื่น ซึ่งมีการขยายตัวของจำนวนสถานศึกษาและเนื้อหาสาระของวิชาที่เกี่ยวข้อง กระทั่งในปี พ.ศ. 2525 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้มีการจัดการแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาขึ้นเป็นครั้งแรกและจัดต่อเนื่องมาจนถึงครั้งที่สาม จึงพัฒนายกระดับขึ้นเป็นการจัดแสดงงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่แรก ในปี พ.ศ. 2529 จัดให้มีการประกวดแบ่งตามประเภท เครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณค่าทางศิลปะ (Ceramic art), เครื่องปั้นดินเผาที่มีการออกแบบอย่างสวยงามและแสดงออกทางฝีมือการปั้น ประดิษฐ์ และเคลือบ (Ceramic handicraft) และเครื่องปั้นดินเผา

อุตสาหกรรมที่มีคุณค่าทางการออกแบบ (Ceramic industry) จากการแบ่งประเภททำให้ทราบได้ว่าภาพรวมของเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยสมัยนั้นแบ่งได้เป็นทั้งผลงานศิลปะ ผลงานหัตถกรรม และผลงานอุตสาหกรรม มีสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านเครื่องปั้นดินเผา โรงงานเครื่องปั้นดินเผา ศิลปิน และช่างปั้นอิสระร่วมแสดงผลงานมากมาย

จุดนี้เองถือได้ว่าศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเริ่มได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ มีทิศทางและความมั่นคงขึ้นเป็นอย่างมากในประเทศไทย แต่เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่องควรมีการรวบรวมข้อมูล เป็นฐานข้อมูลสำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้า หรือสร้างองค์ความรู้เฉพาะทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีทั้งเอกลักษณ์ เทคนิควิธีการ ความงามเฉพาะทางที่แตกต่างจากผลงานศิลปะแขนงอื่นทั่วไป จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความต้องการรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการที่สำคัญทางด้านเนื้อหาแนวความคิดการสร้างสรรค กระบวนแบบ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เทคนิคเฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ด้วยการสร้างทฤษฎีทางการวิจัยเชิงสร้างสรรค์เฉพาะตน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบตนเอง ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทำให้เกิดองค์ความรู้เฉพาะทางจากการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และเป็นแนวทางการพัฒนาต่อผู้สนใจงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการและรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยมีประเด็นดังนี้

1.1 ด้านกระบวนแบบ (Artistic Expression Style) ได้แก่ กระบวนแบบในการสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคนิควิธีการในแต่ละช่วงเวลา ส่งผลต่อพัฒนาการที่สำคัญของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา

1.2 ด้านเนื้อหา (Content) ได้แก่ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาแนวความคิดและงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละช่วงเวลา

2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำมาสร้างทฤษฎีการสร้างสรรคเฉพาะตนจากข้อมูลทั้งด้านกระบวนแบบในการสร้างสรรค์ เนื้อหา ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางด้านเครื่องปั้นดินเผาในแต่ละช่วงเวลา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับคนไทยมายาวนาน มีการใช้เทคโนโลยีระดับพื้นบ้านเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการทำผสมผสานกับภูมิปัญญาที่มีของผู้นั้นในท้องถิ่น ผูกพันกับชีวิตประจำวัน คติความเชื่อของคนในชุมชน นอกจากทำขึ้นเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีคุณค่าและความสำคัญด้านศิลปกรรม ดังบทความที่ พริยะ ไกรฤกษ์ (2533: 4) กล่าวว่า ว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผายังเป็นงานทัศนศิลป์ เนื่องจากเป็นงานศิลปกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้นโดยมนุษย์ เป็นงานศิลปกรรมที่เกิดขึ้นประกอบด้วย ความคิด มือ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของช่าง และความเชื่อของมนุษย์เป็นสาเหตุสำคัญก่อให้เกิดงานหัตถกรรมผสมผสานกับภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันสืบต่อมา ซึ่งงานเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยนั้นเริ่มต้นจากงานหัตถกรรมที่ต้องการตอบสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักแล้ว จึงค่อยพัฒนาสู่งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา นอกจากนี้ยังมีศิลปินและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความงามและลักษณะเฉพาะของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

อิทธิพล ตั้งโธลก (2547: 137) กล่าวว่า ว่างานเครื่องปั้นดินเผามีลักษณะเฉพาะทางวัสดุและเทคนิคที่ก่อให้เกิดสุนทรียภาพเฉพาะไม่เหมือนผลงานประติมากรรมซึ่งเป็นผลงาน 3 มิติ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะประการสำคัญ คือ โดยรากฐานที่เป็นมาแต่ดั้งเดิมเครื่องปั้นดินเผาเป็น “ศิลปะประยุกต์” ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย และเมื่อถูกพัฒนามาจนกลายเป็น “วิจิตรศิลป์” ลักษณะเฉพาะของศิลปกรรมประเภทนี้จึงมิใช่เป็นเพียงประติมากรรมที่ใช้เทคนิคเครื่องปั้นดินเผา แต่เป็นผลงานที่อยู่กึ่งกลางระหว่างหัตถกรรมและประติมากรรม ผลงานบางชิ้นยังอาจเป็นภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน จาน ชาม หรือบางชิ้นอาจจะไม่ใช่ภาชนะอะไรเลยเหมือนกับประติมากรรมก็ได้

วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ (2545: 120) กล่าวว่า ว่างานเครื่องปั้นดินเผา วัตถุประสงค์ คือ ตัวแทนของอารมณ์ เราต้องพิจารณาเลือกทุกสิ่งเพื่อให้ตรงกับที่เราต้องการสื่อและแสดงออก

สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อรูปแบบ ภาพรวม และอารมณ์ของงาน วัตถุดิบและเทคนิคจึงเป็นตัวนำเสนอเรื่องราวและความรู้สึกของงาน ไม่ใช่เป็นแค่เพียงเป็นตัวถ่ายทอด แม้ในปัจจุบันดินถูกนำมาใช้แพร่หลายมากขึ้นในวงการศิลปะ แต่ยังแบ่งแยกประเภทของงานดินเผาไว้ชัดเจน คือ เครื่องปั้นดินเผาของศิลปิน (Artist ceramic) คือ งานดินเผาที่ถูกทำจากศิลปินแขนงอื่น มาทำงานรวมกับช่างปั้นดินเผา เช่น ปิกัสโซ (Picasso) กับ เซซาน (Susanne) และ ชูอัน มิโร (Georges Rami Miro) และ อองรี มาติส (Henry Matisse) เป็นต้น และ ศิลปินเครื่องปั้นดินเผา (Ceramic artist) คือ คนที่ใช้ดินเป็นสื่อหลักในการสร้างงานศิลปะเช่น ลูซีลี (Lucie Rie) หรือ ฮาน คอปเปอร์ (Hans Coper) ในเอเชียทัศนคติที่มีต่องานดินเผาก็คือว่าเป็นของล้ำค่า เป็นศิลปะชั้นสูง สมัยหนึ่งมีคำกล่าวในประเทศจีนว่า งานดินเผานั้น “งามดุจหยกแต่ล้ำค่ากว่า” หรือเรียก พอร์ซเลน (Porcelain) ว่า “ทองคำขาว”

สาธิต ชลชาติภิญโญ (2547: 146) กล่าวไว้ว่า คุณค่าความงามทางเครื่องปั้นดินเผามีเกณฑ์สากลในการพิจารณาเหมือนศิลปะแขนงอื่นๆ มีการแบ่งประเภทของผลงานเป็นหมวดหมู่ เช่น ผลงานที่เน้นประโยชน์ใช้สอย (For use) ผลงานที่มุ่งเน้นด้านความรู้สึกหรือประทับใจ (For expression) หรือผลงานเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติ (Traditional) มีความงามหรือคุณค่าอันเป็นที่ยอมรับกันเป็นสากลตามประเด็นดังต่อไปนี้ ความงามจากดิน (Clay), ความงามจากเคลือบและการตกแต่ง (Glaze and decoration), ความงามจากการเผา (Firing), ความงามจากรูปทรง (Form), ความงามจากลักษณะผิว (Texture), ความงามในลักษณะเอกลักษณ์ (Traditional), ความงามจากการสัมผัส (Tactile quality), ความงาม ณ พื้นที่โดยรอบ (The beauty of area around the base), ความงามจากร่องรอยแห่งทักษะ (Skill) และความงามจากสมดุล (Balance)

Koie Ryoji (2551: 7) กล่าวไว้ว่า เครื่องปั้นดินเผาของจีนนั้นภาชนะเปรียบได้กับหยก หรือเงิน ส่วนเครื่องปั้นดินเผาตะวันตกนั้น เช่น มาจอลิกา (Majolica ware) ของอิตาลีมีความพยายามอย่างเต็มที่ในการสร้างสรรค์ให้เหมือนงานจิตรกรรม แต่ในเครื่องปั้นดินเผาญี่ปุ่นคุณสมบัติของวัสดุ เช่น สีผิวสัมผัส หรือความแข็งของดินเหนียว สิ่งปนเปื้อนในเนื้อสี ความเหนียวและการหลอมตัวของเคลือบได้รับการได้รับการส่งเสริมให้แสดงตัวเองออกมา การเปิดโอกาสให้วัสดุได้ “แสดงออก” ซึ่งช่างปั้นมักจะปล่อยให้ชิ้นงานมีรูปทรงที่เรียบง่าย นอกจากนี้เตาเผา มีการ

แสดงออกเช่นกัน เตาเผาจะถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ดินแข็งตัวและหลอมละลายเคลือบ ผลที่เกิดจากเตาเผาเช่น รูปทรงที่บิดเบี้ยว รอยไหม้ และรอยขีดข่วนที่ไม่สม่ำเสมอเป็นสิ่งที่นำมาใช้อย่างจงใจ อีกนัยหนึ่งคือ เตาเผาเป็นสื่อที่สำคัญในกระบวนการตกแต่งชิ้นงาน และงานเครื่องปั้นดินเผาญี่ปุ่นช่างปั้นที่เชี่ยวชาญในการทำ “เตาเผาสื่อออกมาได้” จะประสบผลสำเร็จได้เมื่อผ่านการลองผิดลองถูกครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งช่างปั้นที่ดีจะรู้ถึงความแตกต่างระหว่างชิ้นงานที่สวยงามจาก “ลวดลาย” ของขีดที่ให้เกิดโดยไม่ตั้งใจกับงานที่เผานานเกินไป ผลจากความบังเอิญดังกล่าวไม่ได้มาจากการปล่อยให้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการฝึกฝนอย่างหนัก

จากบทความทั้งหมดที่กล่าวมา วิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนี้หมายถึง เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาประกอบด้วย วัตถุดิบ การขึ้นรูป การตกแต่ง และการเผา ที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการและเนื้อหาแนวความคิดของศิลปิน ดังนี้

1. ดิน เป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งลักษณะของดินมีทั้งผิวหยาบ ผิวละเอียด และสีอ่อน สีเข้ม ซึ่งส่งผลต่อวิธีการขึ้นรูป พื้นผิว และสี

2. เคลือบ ประกอบด้วย หิน แร่ธาตุ เป็นส่วนผสมเข้าด้วยกัน การเคลือบช่วยเพิ่มความแกร่งและความคงทนต่อสภาพแวดล้อม วิธีการหนึ่งในการตกแต่งชิ้นงาน สีสนของเคลือบเป็นส่วนสำคัญที่สร้างความงามให้แตกต่างจากสีอื่นทั่วไป นอกจากนี้การเคลือบยังสามารถสร้างพื้นผิวให้กับผลงานได้ทั้งเงา หยาบด้าน ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความงามจากลักษณะผิวและความรู้สึกเมื่อได้สัมผัส

3. การเผา เพื่อการตกแต่งและยังช่วยเพิ่มความแกร่งให้กับผลงาน ส่งผลต่อน้ำหนักและความพรุนตัว กระบวนการทางความร้อนช่วยเปลี่ยนแปลงสถานะของเนื้อดิน น้ำเคลือบให้เป็นไปตามที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการ บางครั้งกระบวนการดังกล่าวนี้ อาจไม่สามารถควบคุมหรือคาดการณ์ได้ และนอกจากนี้เตาเผาแต่ละประเภทต่างให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

4. กรรมวิธีในการสร้างสรรค์เฉพาะตน ประกอบด้วย การตกแต่ง และการขึ้นรูป ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างสรรค์ และสะท้อนแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน

ที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ด้านคุณค่าความงามทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผามีเกณฑ์สากลในการพิจารณาเหมือนศิลปะแขนงอื่น แต่สิ่งที่แตกต่าง คือ วิธีการเฉพาะทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการจำแนกใหม่เพื่อวัดระดับคุณค่าของผลงานในแต่ละด้าน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 เนื้อหา มาตรฐานที่ 2 กระบวนแบบ มาตรฐานที่ 3 ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และมาตรฐานที่ 4 เทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ในแต่ละมาตรฐานมีหัวข้อย่อยจำนวน 6 ข้อ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นฐานความคิด การสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถวิเคราะห์งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยได้ตามวัตถุประสงค์

ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษางานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2555 โดยแบ่งออกเป็น

1. การศึกษาด้านรูปธรรม (Objective) ของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเป็นการศึกษาทางด้านรูปแบบ การเก็บข้อมูลวิเคราะห์โดยมีมาตรฐานในการศึกษา คือ ด้านเนื้อหา (Content) และการวิจารณ์ผลงาน, ด้านกระบวนแบบ (Artistic Expression Style) ของผลงาน, ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา (Element of Ceramic Art) ประกอบด้วย การแสดงออกของรูปทรง ลักษณะทางธรรมชาติของเนื้อดิน สีพื้นและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ ลักษณะการตกแต่ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเผา และการรับรู้ทางผัสสัมผัส และด้านเทคนิควิธีการทางเครื่องปั้นดินเผา (Ceramic Technique) ประกอบด้วย การขึ้นรูป เนื้อดิน น้ำเคลือบ การตกแต่ง การเผา น้ำหนักและความพรุนตัว

2. การศึกษาด้านนามธรรม (Subjective) ของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เป็นการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมรอบผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหาที่สะท้อนอยู่ในรูปแบบงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เป็นเนื้อหาที่บ่งบอกเรื่องราวหรือสื่อความหมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดของแต่ละช่วงเวลา รวมถึงรายละเอียด เช่น ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ และสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับด้านรูปธรรม

3. แหล่งข้อมูลในการศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลด้านเอกสาร การรวบรวมเอกสาร ตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษา โดยแยกตามแหล่งที่มา ได้แก่ วารสารและนิตยสาร, วิทยานิพนธ์

ระดับปริญญาโท เอก, เอกสารประกอบการบรรยาย, สื่อบัตรประกอบนิทรรศการ บทความทางวิชาการภาษาไทย และต่างประเทศ และข้อมูลด้านภาคสนาม โดยแยกตามแหล่งที่มา ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และศิลปินผู้สร้างสรรค์, รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม, ศึกษาข้อมูลผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจากศิลปินผู้สร้างสรรค์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสานกับแนวความคิดเพื่อสร้างทฤษฎีเฉพาะตนสามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ที่สำคัญ ดังนี้

4.1 ความหมายและแนวความคิดในการสร้างสรรค์ ได้แก่ เนื้อหาที่มาแรงบันดาลใจ

4.2 ความงามของผลงานสร้างสรรค์ ได้แก่ กระบวนแบบ ทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่อง พัฒนาการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย : รูปแบบการสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบภาพผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยตามลำดับเวลา ดังนี้

1. ช่วงเวลาพ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2524 การเปลี่ยนแปลงจากหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสู่เส้นทางศิลปะร่วมสมัย โดยจากการมรณียอนหลัง ศิลปะในประเทศไทยช่วงเวลานั้นเป็นศิลปะแบบประเพณีที่ทำมาต่อเนื่องกันอย่างยาวนาน แต่ครั้งเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญบางประการมาเปลี่ยนสภาวะเดิมแห่งวัฒนธรรมขึ้นแก่เมืองไทย ซึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกมาหลายประการ โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัวประเทศไทยได้นำเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศหลายประการ เช่น การสร้างทางรถไฟ โรงพยาบาล โรงเรียน ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ รวมถึงการนำเอาคุณสมบัติพิเศษทางศิลปะของตะวันตกเข้ามาด้วยทั้งงานประติมากรรมและจิตรกรรมตามแบบเหมือนจริง ศิลปินและสถาปนิกชาวต่างประเทศได้ถูกนำเข้ามาทำงาน และนี่เองเป็นสิ่งที่เกิดการเคลื่อนไหวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย (วิโชค มุกตมณี. 2541: 81)

1.1 การก่อตั้งสถาบันการศึกษาทางศิลปะในประเทศไทย สถาบันที่ให้การศึกษาลักษณะที่ใกล้เคียงกับ “โรงเรียนศิลป์” (Art school) มากที่สุดแห่งแรก ได้แก่ สโมสรช่างในสามัคยาจารย์สมาคม กระทรวงธรรมการ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นโรงเรียนเพาะช่าง ในปี พ.ศ. 2456 โดยมีเป้าหมายในการผลิตบุคลากรสำหรับผลิตงานศิลปหัตถกรรม สอนวิชาทางช่าง คือ วาดเขียน ปั้น แกะสลัก เครื่องถม กลึง จักสาน และช่างไม้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) พระราชทานนามให้ว่า “โรงเรียนเพาะช่าง” แม้ว่าจะมิได้มีเป้าหมายเพื่อผลิตช่างศิลปะ (Artist) โดยตรง แต่บุคลากรที่ถูกผลิตออกไปมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ศิลปะแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง และส่วนหนึ่งมาเป็นศิษย์รุ่นแรกของโรงเรียนศิลปากรต่อไป (พิพัฒน์ พงศ์ระพีพร. 2536: 15)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (เดิมชื่อ Corrado Feroci) ชาวอิตาลี ซึ่งเดินทางมารับราชการในประเทศไทย ได้ร่วมกับคุณพระสาโรชธรรมนิมมานก์ (สาโรช สุขยางค์) ท่านทั้งสองได้ก่อตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2476 ใช้พื้นที่วังกลางและวังตะวันออก หน้าพระบรมมหาราชวังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนแห่งนี้ เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนศิลปากร” กระทั่งพระยาอนุমানราชธนร่วมกับศาสตราจารย์ศิลป์ พัฒนาหลักสูตรจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 จัดตั้ง คณะจิตรกรรมและประติมากรรมขึ้นเป็นคณะวิชาแรก หลังจากนั้นเป็นต้นมา ศาสตราจารย์ศิลป์เป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาศิลปะแบบตะวันตกในประเทศไทย อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าจากเดิมแบบไทยประเพณีที่เคยเป็นมาในอดีต สู่วัฒนธรรมสมัยใหม่จนถึงปัจจุบัน

1.2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2489 ศิลปะไทยสมัยใหม่ได้มีโอกาสไปเผยแพร่ในต่างประเทศ โดยไปจัดแสดงที่สถานเอกอัครราชทูตไทย กรุงลอนดอน มีศาสตราจารย์ศิลป์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้อธิบายให้แก่ผู้ที่มาเข้าชม ทราบถึงความประณีตละเอียดอ่อนของศิลปะไทยด้วยตนเอง อันเป็นผลให้ได้รับความสำเร็จอย่างสูง เมื่อกลับมาถึงประเทศไทยแล้วศาสตราจารย์ศิลป์ ได้จัดให้มีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2492 งานที่นำมาแสดงแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม ประยุกต์ศิลป์ และมณฑนศิลป์ ในงาน

แสดงศิลปกรรมแห่งชาติ มีการพิจารณาตัดสินผลงานที่นำมาจัดแสดง และสำหรับงานนี้ผู้ที่ได้รับการตัดสินให้ชนะในแต่ละประเภทได้รับรางวัลเหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง (กมล คงทอง. 2537: 115)

1.3 งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2504 งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 12 พบว่ามีผลงานจิตรกรรมเทคนิคสีน้ำมัน ชื่อภาพ “สโมสรเครื่องปั้น” (Gossiping pottery) ของปราณี ต้นดีสุข (ภาพที่ 1) เป็นภาพแจกันเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมากหลายชิ้นที่มีรูปทรงแปลกตาแตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาที่พบเห็นทั่วไปในช่วงเวลาที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งมักเป็นรูปทรงภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน ชาม กระถางดินเผา เป็นต้น ผู้วิจัยสันนิษฐานเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางแรก ภาพเขียนดังกล่าวมาจากรูปทรงแจกันเครื่องปั้นดินเผาในจินตนาการของศิลปินเองที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปทรงแบบดั้งเดิมที่พบเห็นทั่วไปให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น และนำมาจัดวางองค์ประกอบทางศิลปะในลักษณะงานจิตรกรรมให้สวยงาม หรือแนวทางที่สอง ศิลปินเป็นผู้นำผลงานแจกันเครื่องปั้นดินเผาที่สร้างขึ้นมาจริงมาเป็นแบบในการเขียนภาพด้วยกลวิธีทางจิตรกรรมคล้ายกับการเขียนภาพหุ่นนิ่ง (Still life)

ภาพที่ 1 : สโมสรเครื่องปั้น (Gossiping pottery)
สีน้ำมัน ผลงานของปราณี ต้นดีสุข
(ที่มา : ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย, 2511, หน้า 67)

ไม่ว่าผลงานเป็นแนวทางใดจากภาพผลงานจิตรกรรมดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าช่วงเวลานี้องเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาศิลปะร่วมสมัยขึ้นในประเทศไทย นอกเหนือจากการสร้างผลงานเครื่องปั้นดินเผา ในลักษณะทางหัตถกรรมเพียงอย่างเดียว ดังบทความของ จักร ศิริพานิช กล่าวไว้เกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนกับ ศาสตราจารย์ศิลป์ ขณะที่กำลังศึกษาอยู่ที่คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2503

“วันนี้พวกนาย...ออกแบบแจกันเซรามิก...เสร็จแล้วส่งเลย” คำพูดประโยคนี้นี้เป็นคำสั่งของท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้พวกเราทำงานในวิชาองค์ประกอบศิลป์ ตอนนั้นเราเรียนกันอยู่ชั้นปี 1 หากนับเวลาย้อนหลังกลับไปก็ประมาณ 23 ปีมาแล้ว เซรามิก หมายถึงอะไรพวกเราที่อยู่ฟังคำสั่งได้แต่มองหน้ากันเล็กน้อย เพียงแต่เห็นนัยน์ตากันก็รู้แล้วว่าภูมิปัญญาของแต่ละคนนั้นติดลบ ส่วนแจกันนั้นคงจะไม่ใช่ปัญหา แต่ใครละที่จะกล้าถามท่าน ถัดจากนั้นต่อมาก็ไม่กั้วท่านอาจารย์ศิลป์ ก็ได้นำผลงานมาวิจารณ์ให้พวกเราได้ฟังกันว่า ในงานดีไซน์นั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขสามประการ คือ Beauty, Harmony, Function (จักร ศิริพานิช, 2526: 59)

ในระยะเริ่มแรกที่เริ่มมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาปรากฏนั้น ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นผลงานจากการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สอดแทรกควบคู่กับการเรียนการสอนศิลปะแขนงอื่น ดังมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13 ในปี พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นภาพถ่ายครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9)

ภาพที่ 2 : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9)
เสด็จทรงเสด็จเปิดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13
(ที่มา : 6 ทศวรรษศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย 2486-2546, 2548, หน้า 16)

และสมเด็จพระบรมราชชนนีเสด็จพระราชดำเนินเปิดนิทรรศการงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13 เป็นครั้งแรก โดยมี ศาสตราจารย์ศิลป์ นำชมและถวายคำอธิบาย (ภาพที่ 2) แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าหลักฐานที่เป็นเอกสารประกอบการแสดงนิทรรศการมีผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจำนวนหลายชิ้น ผู้วิจัยสามารถระบุผู้สร้างสรรค์ได้มีเพียงผลงานของชูลุด นิยมเสมอ ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ในปี พ.ศ. 2497 และเป็นอาจารย์ที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ก่อนได้ทุนไปศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตร (Diploma di Decorazione L'Accademia di Belle Arti di Roma) และศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเครื่องปั้นดินเผาจากประเทศอิตาลี และกลับมาในปี พ.ศ. 2499 (Certificate of Ceramic C.A.L.A.L. Rome)

ผลงานชื่อ “เครื่องเคลือบ” (Ceramic) ของชูลุด นิยมเสมอ (ภาพที่ 3) ไม่ทราบขนาด เป็นแจกันทรงสูง ขึ้นรูปด้วยวิธีการขุดด้วยมือแบบอิสระ (Free hand) ทั้งร่องรอยการกดของนิ้วที่ใช้ในการขึ้นรูปสมำเสมอทั่วทั้งใบ ตกแต่งด้วยการเขียนลายรูปผู้หญิงไทยเปลือยอก ท่าทางและอิริยาบถที่มีลักษณะนุ่มนวลลายเส้นโค้งสอดคล้องตามรูปทรงของแจกัน เคลือบด้วยน้ำเคลือบอุณหภูมิต่ำ ซึ่งสันนิษฐานจากการให้สัมภาษณ์ของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเสริมศักดิ์ นาคบัว (สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2556) สามารถสรุปได้ดังนี้

“เห็น อาจารย์ชูลุด นำดินแดงท้องถิ่นมาปั้นเป็นผลงานแล้วเคลือบด้วยน้ำเคลือบที่สั่งนำเข้ามาจากประเทศอิตาลี แล้วนำมาเผาด้วยเตาเผาขนาดเล็ก (Up draft kiln) ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร” (ขณะนั้น ศ.เสริมศักดิ์ นาคบัว เป็นนักศึกษาคณะจิตรกรรมและประติมากรรม ชั้นปีที่ 2) และจากการให้สัมภาษณ์ของ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ (สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2556) สามารถสรุปได้ดังนี้

“เริ่มรู้จักงานเครื่องปั้นดินเผาที่โรงเรียนศิลปศึกษาเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปัจจุบัน คือวิทยาลัยช่างศิลป์) มีอาจารย์ประยูร อุสุภาวะ เป็นอาจารย์ใหญ่ (พ.ศ. 2497-2499) มีการก่อเตาเผาโดยศึกษาจากหนังสือแล้วเผาแบบไม่มีการเคลือบ (อุณหภูมิประมาณ 800-900 °C) ใช้ไฟจากต้นมะขามสนามหลวง เป็นเชื้อเพลิงในการเผา ภายหลังอาจารย์ประยูร อุสุภาวะ ได้นำน้ำเคลือบมาจากราซบุรี แต่ก็ยังเผาเคลือบไม่สำเร็จเพราะ

เตาเผาไม่สามารถเผาที่อุณหภูมิสูงได้” และ “ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อที่คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร ขณะนั้นอาจารย์ชูลุด นิมเสมอ จบการศึกษามาจากประเทศอิตาลี ได้ชักชวนให้มาทำงานเครื่องปั้นดินเผาโดยซื้อดินและน้ำเคลือบมาจากอิตาลี ทดลองปั้นขึ้นรูปแบบขดง่ายๆ มีการก่อเตาเผา (Up draft kiln) บริเวณด้านข้างโรงหล่อเผาชิ้นงานจนเคลือบสุกตัวเนื่องจากเป็นเคลือบไฟต่ำมีสีน้ำตาลใสสวยงาม ต่อมาภายหลังจากนั้นจึงหยุดไป” (ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ จบการศึกษานุปริญญาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2499)

ภาพที่ 3 : เครื่องเคลือบ (Ceramic) ผลงานของชูลุด นิมเสมอ
งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 13
(ที่มา : ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย, 2511, หน้า 70)

ส่วนการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาทั้งจากสถาบันการศึกษาและส่วนบุคคลอื่นทั่วไป เท่าที่ผู้วิจัยพบและมีเอกสาร ได้แก่ ปี พ.ศ. 2514 มีการแสดงงานเครื่องปั้นดินเผา

สมัยใหม่ของ เสริมศักดิ์ นาคบัว และนักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ไม่ปรากฏสถานที่จัดงาน) ผลงานทั้งหมดทำจากเนื้อดินสโตนแวร์ (Stoneware) มีการขึ้นรูปหลายวิธีทั้งการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน แบบดินแผ่น แบบอิสระ และการใช้แม่พิมพ์ ผลงานมุ่งเน้นแสดงออกด้านความงามและอารมณ์ความรู้สึกผ่านรูปทรงแบบประติมากรรม พื้นผิวพื้นที่ว่าง มากกว่าด้านประโยชน์ใช้สอย และมีการใช้วัสดุอื่น เช่น โลหะ มาประกอบเข้ากับงาน มีการเคลือบผิวด้วยเคลือบหินฟันม้า (Feldspathic glaze) ลักษณะผิวมันวาว และเผาที่อุณหภูมิสูง

ปี พ.ศ. 2520 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบสีเถ้าไฟสูงของ มานิตย์ ภู่อารีย์ ที่เอเอ็มแกลเลอรี กรุงเทพฯ ซึ่งต่อมามานิตย์ ภู่อารีย์ ได้มีการแสดงผลงานอีกหลายครั้งในหลายปีต่อมา เช่น ในปี พ.ศ. 2523 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่ศูนย์การค้าสยาม กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2525 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชนิดเคลือบยางไฟต่ำที่หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ และในปี พ.ศ. 2526 รับเชิญร่วมแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่เมืองมิลาน ประเทศอิตาลี เป็นต้น ซึ่งพบหลักฐานที่เป็นเอกสารแต่ไม่ปรากฏภาพถ่ายผลงาน

ปี พ.ศ. 2523 มีการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของ สมทรง ชิมภรณ์ (ไม่ปรากฏสถานที่จัดงาน) ผลงานมีทั้งทำจากเนื้อดินสโตนแวร์และเนื้อดินท้องถิ่น มีการขึ้นรูปหลากหลายวิธีนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวสะท้อนสังคมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในขณะนั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สำหรับผลงานที่ทำจากเนื้อดินสโตนแวร์มีการเคลือบผิวด้วยเคลือบผิวมัน เเผาที่อุณหภูมิสูง ส่วนผลงานที่ทำจากเนื้อดินท้องถิ่นจะไม่มีการเคลือบ และเผาที่อุณหภูมิต่ำ

กล่าวโดยสรุป ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย เริ่มจากสอดแทรกในการเรียนการสอนควบคู่กับศิลปะแขนงอื่น ในมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยศาสตราจารย์ศิลป์ และลูกศิษย์ มีกลุ่มคนที่สนใจทำงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแต่ยังอยู่ในวงแคบและไม่แพร่หลาย

2. ช่วงเวลา พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 ก้าวแรกของงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย โดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญ การเริ่มจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และพัฒนาขึ้นเป็นการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ แห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 5 มีดังนี้

2.1 จุดเริ่มต้นการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 กันยายน-12 ตุลาคม พ.ศ. 2524 ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรร่วมกับมูลนิธิญี่ปุ่น แห่งประเทศไทย ได้นำผลงานเครื่องปั้นดินเผาของ แกร์ด คแนปเปอร์ (Gerd Knapper) ศิลปินชาวเยอรมัน ซึ่งมีชื่อเสียง อยู่ในประเทศญี่ปุ่นมาจัดแสดง ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชน เป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการ ส่งเสริมงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาจึงได้ขอความร่วมมือกับ สถาบันการศึกษาที่มีการสอนวิชาเครื่องปั้นดินเผา โรงงาน ศิลปิน และช่างปั้นของไทยที่มีการทำงานทางเครื่องปั้นดินเผา รวมตัวกัน จัดแสดงนิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาขึ้นครั้งแรกระหว่าง วันที่ 16 สิงหาคม-7 กันยายน พ.ศ. 2525 ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร ประเภทของงานที่จัดแสดงประกอบด้วย เครื่องปั้นดินเผา ที่มีคุณค่าทางศิลปะ (Ceramic Art) เครื่องปั้นดินเผาที่มีการ ออกแบบอย่างสวยงามและแสดงออกทางฝีมือการปั้น ประติมากรรม และเคลือบ (Ceramic Handicraft) และผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ที่มีคุณค่าทางการออกแบบ (Ceramic Industry) ต่อมาได้มีการ จัดงานติดต่อกันอีกสองครั้ง คือ การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2526 การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2527 และมหาวิทยาลัยศิลปากรจัดให้มีการตัดสิน ผลงานดีเด่นและมอบประกาศเกียรติบัตรขึ้นเป็นครั้งแรก

2.2 การจัดการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ จากการจัดนิทรรศการการแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผา ทั้งสามครั้งที่ผ่านมานั้น มีประชาชนให้ความสนใจมากมาย มหาวิทยาลัยศิลปากรเห็นควรพัฒนาการแสดงผลงาน เครื่องปั้นดินเผาขึ้นเป็นการแสดงระดับชาติ จึงได้นำเสนอ คณะรัฐมนตรีพิจารณาได้มีมติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2528 เห็นชอบกับโครงการแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ จุดเริ่มต้นนี้เองเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนางานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ จากการให้สัมภาษณ์ของ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ (สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2556) ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดงานตั้งแต่ต้น สามารถ สรุปได้ดังนี้

“การจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ เริ่มต้นร่วมกับอาจารย์เสริมศักดิ์ นาคบัว นำผลงาน เครื่องปั้นดินเผาฝีมือหัตถ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาจัดแสดงเผยแพร่ ต่อมาอาจารย์จักร

ศิริพานิช คณบดีคณะมัณฑนศิลป์ (ดำรงตำแหน่ง พ.ศ.2526- 2530) ร่วมผลักดันให้เป็นงานระดับชาติ”

ปี พ.ศ. 2529 มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้จัดการแสดง งานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ขึ้นในระหว่างวันที่ 5-14 ธันวาคม พ.ศ. 2529 โดยมีรางวัลเหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดง พร้อมประกาศนียบัตรและเงินรางวัล มีการ แบ่งประเภทของงานที่จัดแสดงและจัดให้มีการประกวดเป็น สามประเภท คือ ศิลปกรรม (Ceramic art) หัตถกรรม (Ceramic handicraft) และอุตสาหกรรม (Ceramic industry) และ ในปี พ.ศ. 2530 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา แห่งชาติ ครั้งที่ 2 และในปี พ.ศ. 2531 นิทรรศการแสดงผลงาน ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติครั้งที่ 3 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ

ปี พ.ศ. 2533 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 4 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ลำดับแรก การแยกประเภทของงานให้มากขึ้นจากเดิม เป็น 4 ประเภท คือ เครื่องปั้นดินเผาประเภทศิลปกรรม, เครื่องปั้นดินเผาประเภทหัตถกรรมแบบตกแต่งโดยมีเคลือบ, เครื่องปั้นดินเผาประเภทหัตถกรรมแบบตกแต่งโดยไม่มีเคลือบ และเครื่องปั้นดินเผาประเภทอุตสาหกรรม และลำดับที่สอง การเปลี่ยนแปลงชื่อประเภทของรางวัลจากรางวัลเหรียญทอง รางวัลเหรียญเงิน และรางวัลเหรียญทองแดง เปลี่ยนเป็นรางวัล ผลงานยอดเยี่ยม และรางวัลผลงานดีเด่นแทน

ปี พ.ศ. 2534 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ทางสภามหาวิทยาลัยศิลปากร ได้มีมติทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาศิลปดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาเครื่องเคลือบดินเผา) แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กล่าวโดยสรุปแล้ว การแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยในประเทศไทยเริ่มจากความร่วมมือของหน่วยงาน สถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะร่วมสมัย ได้แก่ มหาวิทยาลัย ศิลปากร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมจัดงานแสดง นิทรรศการศิลปะเครื่องปั้นดินเผาติดต่อกันสามครั้ง ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2527 จนกระทั่งพัฒนาขึ้นมาเป็นการจัดแสดง ในระดับชาติในปี พ.ศ. 2529 เพื่อคัดเลือกผลงานศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยที่มีคุณค่า และมีคุณภาพจากการแข่งขัน สร้างสรรค์ของศิลปินในหลายแนวทาง เพื่อนำออกมาแสดง

ให้ประชาชนชม พร้อมทั้งเป็นการยกระดับผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยของไทยให้เท่าเทียมกับนานาชาติ

2.3 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 ถือเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ซึ่งเริ่มมีศิลปินให้ความสนใจนำเสนออย่างจริงจังและต่อเนื่อง แม้ผลงานบางชิ้นอาจเป็นผลงานที่ไม่โดดเด่นหรือมีเทคนิคที่ซับซ้อนเป็นเพียงขั้นพื้นฐาน แต่ทว่าส่งอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินในช่วงเวลาต่อมา ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยและได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2534 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 16 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 2 คน ได้แก่ วันโชค ฤทธิฐานทาสกุล และ เวนิช สุวรรณโณลี อีกส่วนหนึ่งคือ ศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ จำนวน 2 คน ได้แก่ ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์ และ เสริมศักดิ์ นาคบัว ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่างแทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

3. ช่วงเวลา พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 การเปลี่ยนแปลงกับคลื่นกระแสใหม่ โดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญ ของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 6 ถึงครั้งที่ 10 มีดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ การแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติเริ่มขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2529 และมีการจัดมาแสดงติดต่อกันต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีอีก 5 ครั้ง อย่างไรก็ตามหลังจากการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ในปี พ.ศ. 2535 ได้เว้นไปหนึ่งปีก่อนที่จะมีการจัดอีกในครั้งที่ 7 และจัดแสดงทุกสองปีจนกระทั่งปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2535 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 6 มีศิลปินเครื่องปั้นดินเผาชาวออสเตรเลีย 6 คน เข้าร่วมแสดงในนิทรรศการครั้งนี้ด้วย โดยได้รับความร่วมมือจากสถานทูตออสเตรเลีย และในปี พ.ศ. 2537 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 7

มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับ สำนักข่าวสารอเมริกัน ได้จัดนิทรรศการศิลปะจากเครื่องปั้นดินเผาและแก้วพร้อมกันด้วย

ปี พ.ศ. 2539 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 8 มีการประกวดแบ่งผลงานออกเป็น 3 ประเภท คือ ศิลปกรรม, หัตถกรรมมีการเคลือบ, หัตถกรรมไม่มีการเคลือบ และอุตสาหกรรม แต่ละประเภทแบ่งออกเป็นรางวัลผลงานยอดเยี่ยมและรางวัลดีเด่น นอกจากนี้ยังมีศิลปินแห่งชาติชาวญี่ปุ่น นำผลงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยมาร่วมแสดง โดยได้รับความร่วมมือจากศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น กรุงเทพฯ

ปี พ.ศ. 2541 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 9 มีการเปลี่ยนแปลงที่จัดแสดงผลงานจากเดิม ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ มาจัดแสดงที่มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. 2543 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 10 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ กล่าวโดยสรุปแล้ว ช่วงเวลาที่ผ่านมานิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติหลายครั้ง มีการนำผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของศิลปินชาวต่างชาตินานาชาติมาจัดนิทรรศการหลายครั้งก่อให้เกิดการรับรู้และยอมรับงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

3.2 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 เป็นช่วงเวลาที่ศิลปินทางด้านเครื่องปั้นดินเผาทั้งที่ได้รับอิทธิพลจากรุ่นก่อนและเริ่มเผยแพร่ผลงาน และศิลปินแขนงอื่นที่สนใจงานด้านเครื่องปั้นดินเผาได้สร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น โดยเฉพาะผ่านทางการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ที่ได้ดำเนินงานผ่านมาแล้วถึงครั้งที่ 5 ปัจจุบันดังกล่าวส่งอิทธิพลโดยตรงต่อกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปินในช่วงต่อมา ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยและได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 22 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 3 คน ได้แก่ วิโชค มุกดามณี, ภารดี พันธุภากร และ วรวัฒน์ จันทริต อีกส่วนหนึ่งคือศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ

จำนวน 2 คน ได้แก่ สมรักษ์ ปันติบุญ และสุโรจนา เศรษฐบุตร ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่างแทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

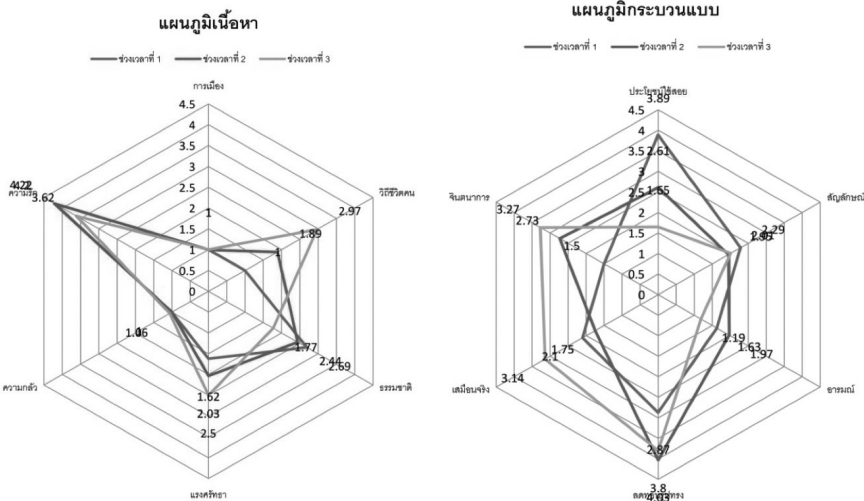
4. ช่วงเวลา พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 พัฒนาเพื่อมุ่งสู่อนาคตโดยภาพรวมมีเหตุการณ์ที่สำคัญของการจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 11 ถึงครั้งที่ 16 มีดังนี้

4.1 ปี พ.ศ. 2545 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 11 มีการเพิ่มรางวัลประกาศนียบัตรพิเศษขึ้นมาเป็นกรณีพิเศษเฉพาะในครั้งนี้นี้จำนวน 4 รางวัล นอกเหนือจากรางวัลผลงานยอดเยี่ยมและรางวัลผลงานดีเด่น และในปี พ.ศ. 2547 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และในปี พ.ศ. 2549 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 13 มีการเชิญศิลปินเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยจากนานาชาติ เช่น จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และมาเลเซีย เข้าร่วมแสดงผลงาน

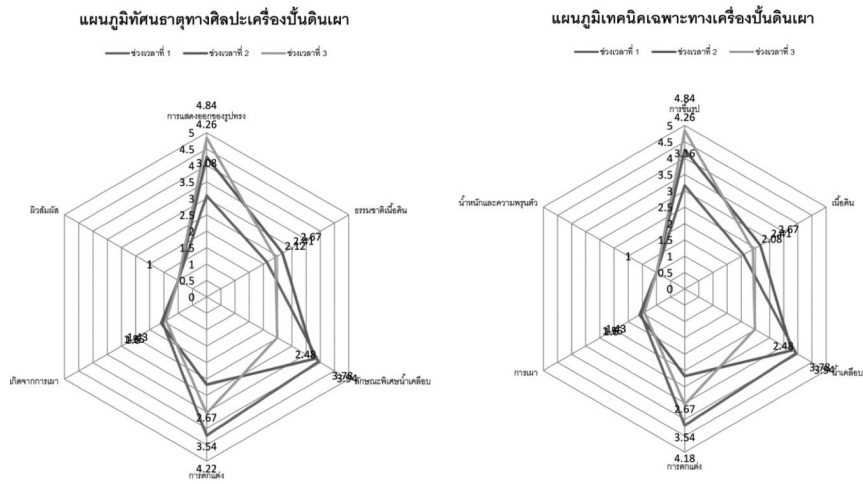
ปี พ.ศ. 2551 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 14 ยังคงมีการรักษาประเภทงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่ส่งเข้าประกวดเป็น 3 ประเภทดังเดิม

แต่ได้แบ่งประเภทของงานหัตถกรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานหัตถกรรมประเพณีเพื่อให้ความสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาไทย และกลุ่มงานหัตถกรรมร่วมสมัยเพื่อการแสดงออกทั้งรูปแบบและแนวคิดอย่างสากล และมีการเชิญมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งชาติโซล ประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ นำศิลปินชาวเกาหลีจำนวน 8 คน มาร่วมแสดงผลงาน

ปี พ.ศ. 2553 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 15 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ปรับปรุงการแบ่งประเภทงานประกวดและแสดงเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ศิลปกรรม, หัตถศิลป์, การออกแบบ และงานต้นแบบสำหรับผลิตในระบอบอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาที่มีนวัตกรรมและการออกแบบดีเยี่ยม ซึ่งในส่วนรายละเอียดของประเภทศิลปกรรมนั้น ยังคงเดิม สำคัญที่สุดในครั้งนี้ มีการยกย่องให้เป็นศิลปินเครื่องปั้นดินเผาเกียรติคุณ คือ ศิลปินที่รับรางวัลยอดเยี่ยมในประเภทเดียวกันรวม 3 ครั้ง หรือรับรางวัลยอดเยี่ยมในประเภทเดียวกันรวม 2 ครั้ง และได้รับรางวัลดีเด่นประเภทเดียวกับรางวัลยอดเยี่ยมอีก 2 ครั้ง ทางมหาวิทยาลัยศิลปากรมอบเหรียญทองคำและประกาศนียบัตรยกย่องให้เป็นศิลปินเครื่องปั้นดินเผาเกียรติคุณในประเภทที่ได้รับรางวัล การยกย่องให้นับตั้งแต่การแสดงผลงานเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 15 ปี พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป

ภาพที่ 4 : แผนภูมิค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างด้านเนื้อหา และกระบวนแบบ

ภาพที่ 5 : แผนภูมิค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างด้านทัศนธาตุ และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา

ปี พ.ศ. 2555 นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 16 มีการกลับมาใช้การแบ่งประเภทงานประกวดและแสดงเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ศิลปกรรม, หัตถกรรมประเพณี, หัตถกรรมร่วมสมัย และอุตสาหกรรม

4.2 กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 เป็นช่วงเวลาของความหลากหลายตามกระแสโลกปัจจุบันที่เป็นสากลที่ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างสรรคของศิลปิน และผลผลิตจากการศึกษาทางด้านเครื่องปั้นดินเผาในระดับอุดมศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ส่งผลให้มีศิลปินทั้งรุ่นใหม่และผลงานที่มีหลากหลายเทคนิคทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัย ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวนศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยและได้รับรางวัลในการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ประเภทศิลปกรรม ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2555 พบว่ามีศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 29 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินที่ส่งผลงานได้รับรางวัลจำนวน 3 คน ได้แก่ รัช รัชนิกร, สมุทร กาษรสุวรรณ และ ศรีบรรณา ไชยสิทธิ์ อีกส่วนหนึ่งคือ ศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักยอมรับ จำนวน 3 คน ได้แก่ ดุษฎี รักmani, วิภู ศรีวิลาส และ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์ ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นชัดในแต่ละประเภทของการแสดงออกตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่มตัวอย่างแทนศิลปินในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ช่วงเวลา พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2555 จากการคัดเลือกศิลปินกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 15 คน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยจำนวน 101 ชิ้น โดยใช้แบบวิเคราะห์ผลงานเพื่อวัดระดับคุณค่าของผลงานในแต่ละมาตรฐาน 4 ด้าน มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา (ภาพที่ 4)

1.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 4.20 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 2.69 ปานกลาง

1.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 4.22 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 2.44 ปานกลาง

1.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ ผลงานเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ค่าเฉลี่ย 3.62 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ค่าเฉลี่ย 2.97 ปานกลาง

2. ด้านกระบวนการแบบ (ภาพที่ 4)

2.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้านกระบวนการแบบประโยชน์ใช้สอย ค่าเฉลี่ย

3.89 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 2.87 ปานกลาง

2.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 4.03 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบจินตนาการ ความฝันเหนือจริง ค่าเฉลี่ย 2.73 ปานกลาง

2.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานด้านกระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ค่าเฉลี่ย 3.80 มาก และลำดับต่อมากระบวนแบบด้านจินตนาการ ความฝันเหนือจริง ค่าเฉลี่ย 3.27 ปานกลาง

3. ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และด้านเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา (ภาพที่ 5)

3.1 ช่วงเวลาที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2534 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาลักษณะของการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 4.22 มาก และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 4.18 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับสีสันทันและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ และน้ำเคลือบ ค่าเฉลี่ย 3.94 มาก

3.2 ช่วงเวลาที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาด้านการแสดงออกของรูปทรง และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการขึ้นรูป ค่าเฉลี่ย 4.26 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับสีสันทันและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ และน้ำเคลือบ ค่าเฉลี่ย 3.78 มาก

3.3 ช่วงเวลาที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวข้องกับทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาด้านการแสดงออกของรูปทรง และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาการขึ้นรูป ค่าเฉลี่ย 4.84 มาก และลำดับต่อมาเกี่ยวกับลักษณะของการตกแต่ง และการตกแต่ง ค่าเฉลี่ย 3.54 มาก

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาามีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงตามแต่ละช่วงเวลา อันเนื่องจากปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน มีดังนี้

ด้านเนื้อหา ช่วงเวลาที่ 1 และช่วงเวลาที่ 2 ศิลปินมีการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน คือ เกี่ยวข้องกับ

ความรัก ความงาม ความประทับใจ และธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ยในระดับมาก เนื่องจากเป็นช่วงแรก ที่งานเครื่องปั้นดินเผาที่มีพื้นฐานมาจากงานหัตถกรรมเริ่มพัฒนาขึ้นเป็นงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งศิลปินใช้เนื้อหาการสร้างสรรคเริ่มจากความรัก ความงาม ความประทับใจในความสวยงามของธรรมชาติที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป และศิลปินประทับใจจึงนำมาเป็นเนื้อหาหลักในการสร้างสรรค์ ก่อนที่ค่าเฉลี่ยลดลงในช่วงเวลาที่ 3 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตของคนในสังคมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษา การติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศ เป็นต้น ที่เป็นทางเลือกให้ศิลปินนำมาเป็นเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานได้มากขึ้นกว่าเดิม

ด้านกระบวนแบบ เริ่มต้นงานเครื่องปั้นดินเผาที่มีพื้นฐานมาจากงานหัตถกรรม ซึ่งพื้นฐานมาจากภาชนะที่มีประโยชน์ใช้สอย เช่น แจกัน จาน ชาม ดังนั้นกระบวนแบบช่วงเวลาที่ 1 มีผลงานลักษณะประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ต่อมาช่วงเวลาที่ 2 และช่วงเวลาที่ 3 จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด ที่มีความหลากหลายและตอบสนองต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินมากขึ้น

ด้านทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของงานเครื่องปั้นดินเผาที่มาจากงานหัตถกรรม ดังนั้นช่วงเวลาที่ 1 ทัศนธาตุทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญคือ ความสวยงามจากสีสันทันของเคลือบ และวิธีการตกแต่ง ต่อมาช่วงเวลาที่ 2 และช่วงเวลาที่ 3 จึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการแสดงออกของรูปทรงซึ่งสามารถแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปิน และสอดคล้องกับเนื้อหาได้ง่าย และหลากหลาย

การอภิปรายผล

1. ทฤษฎีความคิดเฉพาะตน จากการศึกษาศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยจากข้อมูลสู่การสร้างทฤษฎี ผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งรูปแบบงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาได้ 4 กลุ่ม (ภาพที่ 6) ผู้วิจัยพบว่ามี 3 กลุ่ม ที่มีลักษณะเป็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกัน คือ กระบวนแบบ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา ทัศนธาตุและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา โดยระหว่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและ

กระบวนการแบบ ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการแบบที่สำคัญและมีความเชื่อมโยงกัน มีดังนี้

1.1 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 1 มุ่งเน้นการแสดงออกกระบวนการแบบประโยชน์ใช้สอย ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับลักษณะการตกแต่ง สีเส้นและลักษณะพิเศษของน้ำเคลือบ กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 4 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ วันโชค กฤษภามหาสกุล, ประดิษฐ์ ศรีวิชยนันท์, เสริมศักดิ์ นาคบัว และสมรักษ์ ปันติบุญ

1.2 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 2 มุ่งเน้นการแสดงออกกระบวนการแบบจินตนาการความฝันเหนือจริง ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงออกทางรูปทรง กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 2 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ ศิริบรรณา ไชยสิทธิ์ และวิภู ศรีวิลาลาศ

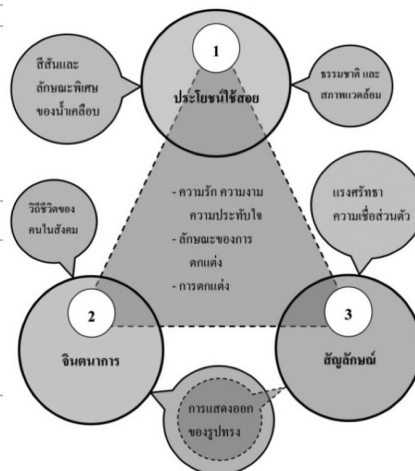
1.3 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 3 มุ่งเน้นการแสดงออกกระบวนการแบบสัญลักษณ์ ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับแรงศรัทธาความเชื่อส่วนตัว บางส่วนเกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงออกของ

รูปทรง กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 2 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ เวนิช สุวรรณโมลี และวศินบุรี สุภานิชวรภาชน์

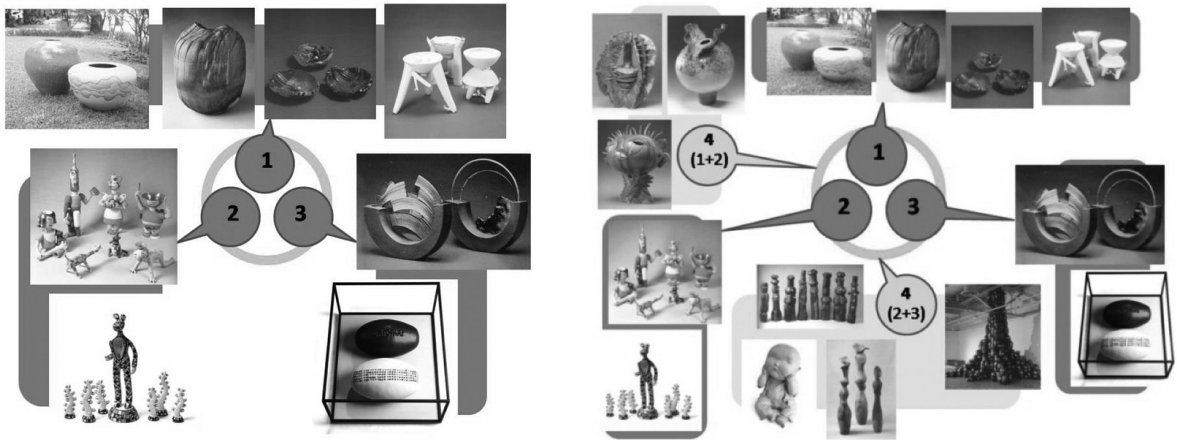
1.4 ผลงานเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มที่ 4 ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการแสดงออกกระบวนการแบบลดทอนรูปทรงและรายละเอียด มีความหลากหลายของเนื้อหา ส่วนใหญ่เนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจ บางส่วนเกี่ยวกับแรงศรัทธาความเชื่อส่วนตัว วิถีชีวิตของคนในสังคม ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผาและเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการแสดงออกทางรูปทรงและการขึ้นรูปเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างศิลปินที่มีกระบวนการแบบนี้มีจำนวน 7 คน (ภาพที่ 7) ได้แก่ วิโชค มุกดามณี, ภารดี พันธุภากร, วรวัฒน์ จันทรดี, สุรจนา เศรษฐบุตร, รัช รัชนิกร, สยมพร กาษรสุวรรณ และศุภวิ รักรัณ

สิ่งสำคัญที่พบได้ในงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยเป็นเนื้อหาการสร้างสรรค์ ผลงานส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรัก ความงาม ความประทับใจในเชิงบวก ความสวยงาม และเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมมากกว่าด้านอื่น ส่วนทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิควิธีการเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็นลักษณะการตกแต่ง ซึ่งมาจากพื้นฐานเดิมของเครื่องปั้นดินเผาแบบหัตถกรรมที่มีทักษะความชำนาญ ประณีต ซึ่งส่งต่อถึงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ร่วมสมัยปัจจุบัน

หัวข้อ	รายละเอียด			
	รูปแบบที่ 1	รูปแบบที่ 2	รูปแบบที่ 3	รูปแบบที่ 4
เนื้อหา	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. วิถีชีวิตของคน ในสังคม	1. แรงศรัทธา ความเชื่อส่วนตัว 2. แรงศรัทธา ความงาม 3. วิถีชีวิตของคน ในสังคม 4. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม	1. ความรัก ความงาม ความประทับใจ 2. แรงศรัทธา ความเชื่อส่วนตัว 3. วิถีชีวิตของคน ในสังคม 4. ธรรมชาติ และ สภาพแวดล้อม
กระบวนการ	1. ประโยชน์ ใช้สอย	1. จินตนาการ	1. สัญลักษณ์	1. ลดทอนรูปทรงและ รายละเอียด
ทักษะทางศิลปะ เครื่องปั้น ดินเผา	1. สีเส้นและ ลักษณะพิเศษ ของน้ำเคลือบ 1. ลักษณะของการ ตกแต่ง	1. การแสดงออก ของรูปทรง 2. ลักษณะของ การตกแต่ง	1. การแสดงออก ของรูปทรง 2. ลักษณะของ การตกแต่ง 2. ลักษณะทาง ธรรมชาติของเนื้อดิน 2. สีเส้นและลักษณะ พิเศษของน้ำเคลือบ	1. การแสดงออก ของรูปทรง 2. ลักษณะของ การตกแต่ง 2. ลักษณะทาง ธรรมชาติของเนื้อดิน 2. สีเส้นและลักษณะ พิเศษของน้ำเคลือบ
เทคนิค เฉพาะทาง เครื่องปั้น ดินเผา	1. น้ำเคลือบ 1. การตกแต่ง	1. การขึ้นรูป 2. การตกแต่ง	1. การขึ้นรูป 2. การตกแต่ง	1. การขึ้นรูป 2. การตกแต่ง 2. เนื้อดิน 2. น้ำเคลือบ

ภาพที่ 6 : ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการแบบ เนื้อหา ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยของผู้วิจัย

ภาพที่ 7 : กลุ่มตัวอย่างผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทย ตามทฤษฎีของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะและแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะ การพัฒนาผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยภายนอก การเผยแพร่ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาออกจากสถาบันการศึกษา และศิลปินผู้สร้างสรรค์จัดขึ้นเองแล้ว ยังมีเวทีการจัดแสดงผลงานทางด้านศิลปะเครื่องปั้นดินเผาในระดับชาติที่มีการจัดอย่างสม่ำเสมอมีเพียงเวทีเดียว คือ การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ปัจจุบันจัดแสดงทุก 2 ปี และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้รู้จักในวงแคบไม่แพร่หลาย

แนวทางการพัฒนา ควรจัดการประชาสัมพันธ์มากขึ้น และจัดให้มีเวทีการเผยแพร่ผลงานระดับชาติเพิ่มมากขึ้น หรือพัฒนาต่อยอดไปสู่การจัดงานระดับภูมิภาคอาเซียน หรือระดับนานาชาติ

1.2 ปัจจัยภายในผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์อยู่ในวงแคบส่วนใหญ่ไม่มีการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องจากไม่สามารถดำรงชีพได้ในสาขาศิลปิน และกลุ่มคนผู้ที่สะสมหรือผู้ชื่นชอบศิลปะเครื่องปั้นดินเผาไม่แพร่หลายเหมือนการ

สะสมงานศิลปะแขนงอื่น เป็นปัจจัยส่งผลให้ศิลปินขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมเผยแพร่ผลงานเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นที่รู้จักแก่ศิลปินแขนงอื่น เพื่อใช้เครื่องปั้นดินเผาเป็นเทคนิคหรือสื่อที่ใช้ในการสร้างสรรค์เช่นเดียวกับ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น ซึ่งอาจได้ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาที่มีความน่าสนใจ ช่วยเผยแพร่ให้รับรู้ในวงกว้าง และช่วยกระตุ้นให้ผู้สะสมงานศิลปะอื่นหันมาสนใจสะสมงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผามากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ การนำทฤษฎีทางการวิจัยที่ได้สู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเฉพาะตน สำหรับผู้ที่สนใจสามารถวิเคราะห์ผลงานตนเองตามแบบประเมินมาตรฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วยเนื้อหา กระบวนแบบ ทักษะทางศิลปะเครื่องปั้นดินเผา และเทคนิคเฉพาะทางเครื่องปั้นดินเผา สามารถนำไปพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางทฤษฎี และพัฒนาต่อยอดเป็นแนวทางใหม่เฉพาะของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กมล คงทอง. (2537). *วิวัฒนาการศิลปะภาพพิมพ์ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2503 จนถึง พ.ศ. 2536*. ปริญญาโทศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักร ศิริพานิช. (2526). ผู้ออกแบบกับ CERAMIC. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผา ครั้งที่ 2* (หน้า 59-61). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์สี. สุจิตต์.
- จักรพันธ์ วิลานินกุล. (2547). *พลังการวิจารณ์ : ทศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2533). *ประวัติศาสตร์ ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พิพัฒน์ พงศ์ระพีพร. (2536). โรงเรียนประณีตศิลปกรรม โรงเรียนศิลปากร. *“รากเหง้า” มหาวิทยาลัยศิลปากร* (หน้า 15-21). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์. (2545). โอ้ดิน. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 11* (หน้า 118-121). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตต์.
- วิโชค มุกตมณีน. (2548). *6 ทศวรรษ ศิลปกรรมร่วมสมัยในประเทศไทย 2486-2546*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สาธิต ชลชาติภิญโญ. (2547). ที่ว่างงาม...งามนั้นประการใด. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12* (หน้า 146-151). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตต์.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2546). *จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บ้านหัวแหลม.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2547). ความแตกต่างระหว่างศิลปกรรมและหัตถกรรม. *การแสดงศิลปะเครื่องปั้นดินเผาแห่งชาติ ครั้งที่ 12* (หน้า 137-139). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. สุจิตต์.
- Koie Ryoji. (2008). The way of Japanese Ceramic Arts Inheritance: from past to future, *In The international symposium on "Management of Cultural Heritage : Concepts of International"* Ministry of Culture. The Fine Arts Department, (pp 1-16). Bangkok, Thailand.
- เสริมศักดิ์ นาคบัว. (2556, 27 มิถุนายน). ศาสตราจารย์เกียรติคุณ. สัมภาษณ์.
- ประดิษฐ์ ศรีวิชัยนันท์. (2556, 12 กันยายน). ผู้ก่อตั้งโรงงานแมริมเซรามิก. สัมภาษณ์.